

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

I. ÚS 403/08-13

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 3. decembra 2008 predbežne prerokoval sťažnosť J. S., B., zastúpeného advokátom JUDr. R. F., P., vo veci namietaného porušenia jeho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Cdo 120/2008 a jeho uznesením z 12. júna 2008 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť J. S. o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 5. septembra 2008 doručená sťažnosť J. S., B. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. R. F., P., ktorou namietal porušenie svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Cdo 120/2008 a jeho uznesením z 12. júna 2008.

Z obsahu sťažnosti, jej príloh a z vyžiadaného súdneho spisu Okresného súdu Žilina vyplýva, že sťažovateľ sa žalobou podanou 26. februára 1993 Okresnému súdu Považská Bystrica domáhal proti Slovenskej republike náhrady škody na zdraví (bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia), ktorá mu mala vzniknúť v príčinnej súvislosti s trestným stíhaním vedeným proti jeho osobe v roku 1975. Poškodenie zdravia podľa sťažovateľa malo spočívať vo vzniku duševnej poruchy v dôsledku uvedeného trestného stíhania. Konanie o žalobe sťažovateľa bolo po vylúčení sudcov Okresného súdu Považská Bystrica vedené Okresným súdom Žilina (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 14 C 373/93.

Okresný súd rozsudkom č. k. 14 C 373/93-170 zo 17. januára 2006 (ďalej len „rozsudok zo 17. januára 2006“) čiastočne vyhovel návrhu sťažovateľa, v ostatnej časti jeho návrh zamietol a žiadnemu z účastníkov nepriznal právo na náhradu trov konania.

Sťažovateľ podal proti rozsudku okresného súdu zo 17. januára 2006 odvolanie a zároveň žiadal o ustanovenie právneho zástupcu z radov advokátov z dôvodu jeho sociálnej núdze.

Sťažovateľovi bola po preukázaní jeho majetkových pomerov ustanovená právna zástupkyňa z radov advokátov pre odvolacie konanie.

Na základe odvolania sťažovateľa Krajský súd v Žiline (ďalej len „krajský súd“) rozsudkom sp. zn. 23 Co 460/06 zo 16. apríla 2007 (ďalej len „rozsudok zo 16. apríla 2007“) potvrdil rozsudok okresného súdu zo 17. januára 2006 v jeho odvolaní sťažovateľa napadnutej časti.

Sťažovateľ podal proti rozsudku krajského súdu zo 16. apríla 2007 dovolanie.

Okresný súd uznesením č. k. 14 C 373/93-243 z 12. októbra 2007 upozornil sťažovateľa, že v zmysle § 241 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku (ďalej aj „OSP“) musí byť v dovolacom konaní zastúpený advokátom a vyzval ho na splnenie tejto

podmienky dovolacieho konania.

Sťažovateľ následne požiadal okresný súd podľa § 30 OSP o ustanovenie zástupcu z radov advokátov na jeho zastupovanie v dovolacom konaní.

Okresný súd uznesením č. k. 14 C 373/93-252 z 8. januára 2008 (ďalej len „uznesenie z 8. januára 2008“) nevyhovel žiadosti sťažovateľa o ustanovenie zástupcu z radov advokátov pre dovolacie konanie z dôvodu nesplnenia podmienok ustanovených v § 30 OSP. Proti tomuto uzneseniu okresného súdu podal sťažovateľ odvolanie, na základe ktorého krajský súd uznesením sp. zn. 10 Co 31/08 z 24. apríla 2008 potvrdil uznesenie okresného súdu z 8. januára 2008.

Následne najvyšší súd uznesením sp. zn. 3 Cdo 120/2008 z 12. júna 2008 (ďalej len „uznesenie z 12. júna 2008“) zastavil konanie o dovolaní sťažovateľa proti rozsudku krajského súdu zo 16. apríla 2007, a to z dôvodu nesplnenia osobitnej podmienky dovolacieho konania ustanovenej v § 241 ods. 1 OSP, podľa ktorého dovolateľ musí byť zastúpený advokátom, pokiaľ nemá právnické vzdelanie buď sám, alebo jeho zamestnanec (člen), ktorý za neho koná.

K porušeniu základného práva na súdnu a inú právnu ochranu postupom a uznesením najvyššieho súdu z 12. júna 2008 sťažovateľ uviedol:

«Vzhľadom na skutočnosť, že dňa 21. 10. 1975 bolo sťažovateľovi uložené uznesením Okresného súdu v Považskej Bystrici č. k. 1 Nt 382/75-13 ochranné liečenie, ktoré do dnešného dňa nebolo zrušené, považujeme za preukázané, že sťažovateľ trpí duševnou poruchou, o ktorej mohol mať konajúci súd vedomosť. Vzhľadom na existenciu duševnej poruchy u sťažovateľa mal konajúci súd túto skutočnosť preskúmať a posúdiť či je sťažovateľ schopný konať pred súdom samostatne. V zmysle § 29 Občianskeho súdneho poriadku mal následne konajúci súd ustanoviť sťažovateľovi opatrovníka a to buď z dôvodu uvedeného v § 29 odsek 1 Občianskeho súdneho poriadku - „Ak nie je zastúpený ten, kto nemôže pred súdom samostatne konať, súd ustanoví mu opatrovníka, ak hrozí nebezpečenstvo z omeškania...“ alebo z dôvodu uvedeného v § 29 odsek odseku 2

Občianskeho súdneho poriadku - „Pokiaľ neurobí iné opatrenia, môže súd ustanoviť opatrovníka aj účastníkovi,... ktorý je postihnutý duševnou poruchou...

Sťažovateľ považuje za porušenie svojho základného práva na súdnu a inú právnu ochranu tú skutočnosť, že Najvyšší súd Slovenskej republiky v konaní postupoval a rozhodol tak, že napriek nariadenému trvajúcemu ambulantnému psychiatrickému liečeniu sťažovateľovi, túto skutočnosť a schopnosť sťažovateľa konať pred súdom neskúmal, tomuto neustanovil opatrovníka ani neurobil iné vhodné opatrenie, a napriek uvedenému rozhodol v neprospech sťažovateľa.»

V sťažnosti sťažovateľ požadoval, aby ústavný súd rozhodol, že uznesením najvyššieho súdu bolo porušené jeho základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, zrušil uznesenie najvyššieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie, prikázal najvyššiemu súdu, aby vo veci konal a odstránil nedostatky spôsobilosti sťažovateľa konať pred súdom tým, že mu ustanoví opatrovníka alebo urobí iné vhodné opatrenie, priznal mu finančné zadost'učinenie v sume 30 000 Sk a úhradu trov konania.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd každý návrh prerokuje bez prítomnosti sťažovateľa a zisťuje, či sťažnosť spĺňa zákonom predpísané náležitosti a či nie sú dôvody na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy zjavne neopodstatnené alebo podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania.

Z § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde vyplýva, že úlohou ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní sťažnosti je tiež posúdiť, či táto nie je zjavne neopodstatnená. V súlade s konštantnou judikatúrou ústavného súdu možno o zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti (návrhu) hovoriť vtedy, ak namietaným postupom orgánu verejnej moci nemohlo dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi napadnutým postupom tohto orgánu a základným právom, porušenie ktorého sa namietalo, ale aj vtedy, ak v konaní pred orgánom verejnej moci vznikne procesná situácia alebo procesný stav, ktoré vylučujú, aby tento orgán (všeobecný súd) porušoval uvedené základné právo, pretože uvedená situácia alebo stav takú možnosť reálne nepripúšťajú. Za zjavne neopodstatnenú možno považovať takú sťažnosť, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, IV. ÚS 16/04, I. ÚS 27/04, II. ÚS 1/05, II. ÚS 20/05, I. ÚS 25/05, I. ÚS 74/05, IV. ÚS 55/05, I. ÚS 158/05, I. ÚS 213/05, IV. ÚS 288/05).

V súlade s uvedenými zásadami ústavný súd predbežne prerokoval sťažnosť sťažovateľa podľa § 25 ods. 1 zákona o ústavnom súde a skúmal, či neexistujú dôvody na jej odmietnutie podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Sťažovateľ namietal porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy postupom najvyššieho súdu v dovolacom konaní vedenom pod sp. zn. 3 Cdo 120/2008 a jeho uznesením z 12. júna 2008, ktorým bolo konanie o dovolaní sťažovateľa proti rozsudku krajského súdu zo 16. apríla 2007 zastavené z dôvodu, že sťažovateľ nemá právnické vzdelanie a nebol zastúpený v dovolacom konaní advokátom.

Podľa sťažovateľa najvyšší súd neskúmal v dovolacom konaní skutočnosti, ktoré podľa jeho názoru v jeho prípade odôvodňovali postup podľa § 29 ods. 1 alebo 2 OSP, teda neskúmal, či sťažovateľ môže pred súdom samostatne konať, resp. či je postihnutý duševnou poruchou a či je u neho daný dôvod na ustanovenie opatrovníka alebo urobenie iných opatrení.

Podľa názoru sťažovateľa najvyšší súd mal skúmať už uvedené skutočnosti a schopnosť sťažovateľa samostatne konať pred súdom, pričom v jeho prípade najvyšší súd mohol mať vedomosť o tom, že mu v roku 1975 bolo rozhodnutím okresného súdu nariadené ochranné liečenie – ambulantné psychiatrické liečenie, rozhodnutie dosiaľ nebolo zrušené a svedčí o tom, že sťažovateľ trpí duševnou poruchou.

Namiesto toho najvyšší súd zastavil dovolacie konanie v neprospech sťažovateľa z dôvodu absencie jeho zastúpenia advokátom podľa § 241 ods. 1 OSP.

Podľa § 20 OSP každý môže pred súdom ako účastník samostatne konať (procesná spôsobilosť) v tom rozsahu, v akom má spôsobilosť vlastnými úkonmi nadobúdať práva a brať na seba povinnosti.

Podľa § 29 ods. 1 OSP ak nie je zastúpený ten, kto nemôže pred súdom samostatne konať, súd ustanoví mu opatrovníka, ak je tu nebezpečenstvo z omeškania.

Podľa § 29 ods. 2 OSP pokiaľ neurobí iné opatrenia, môže súd ustanoviť opatrovníka aj účastníkovi, ... ktorý je postihnutý duševnou poruchou.

Podľa § 30 OSP účastníkovi, u ktorého sú predpoklady, aby bol súdom oslobodený od súdnych poplatkov, ustanoví sudca alebo poverený zamestnanec súdu na jeho žiadosť zástupcu z radov advokátov, ak je to potrebné na ochranu jeho záujmov. O tejto možnosti súd účastníka poučí.

Podľa § 138 ods. 1 OSP na návrh môže súd priznať účastníkovi celkom alebo sčasti oslobodenie od súdnych poplatkov, ak to pomery účastníka odôvodňujú a ak nejde o svojvoľné alebo zrejme bezúspešné uplatňovanie alebo bránenie práva. Ak nerozhodne súd inak, vzťahuje sa oslobodenie na celé konanie a má i spätnú účinnosť; poplatky zaplatené pred rozhodnutím o oslobodení sa však nevracajú.

Podľa § 241 ods. 1 OSP dovolateľ musí byť zastúpený advokátom, pokiaľ nemá právnické vzdelanie buď sám, alebo jeho zamestnanec (člen), ktorý za neho koná.

Podľa § 243c OSP pre konanie na dovolacom súde platia primerane ustanovenia o konaní pred súdom prvého stupňa, pokiaľ nie je ustanovené niečo iné; ustanovenia § 92 ods. 1 a 4 a 95 však pre konanie na dovolacom súde neplatia.

Ústavný súd z vyžiadaného spisu okresného súdu zistil, že na základe preverovania vykonaného v súdnom archíve Okresného súdu Považská Bystrica sťažovateľ rozhodnutím tohto súdu nebol pozbavený spôsobilosti na právne úkony a ani nebola jeho spôsobilosť obmedzená.

Z lekárskej správy Nemocnice s poliklinikou v P. (MUDr. J: P. – psychiatra, pozn.) vyžiadanej okresným súdom vyplýva, že *„Menovaný je od 1976 r. kedy bola súdom nariadená ochranná ambulantná psychiatrická liečba, evidovaný na spádovej psychiatrickej ambulancii, kde dochádza na kontrolné vyšetrenia. Pokiaľ je mi známe, vzhľadom k jeho duševnej poruche ani v minulosti pri znaleckom vyšetrení, ani v tejto dobe nikdy nevyplývalo, že by jeho porucha bola takého rázu, že by musel byť daný podnet k zmene, resp. obmedzeniu jeho spôsobilosti k právnym úkonom.“*

V konaní vedenom okresným súdom bolo vykonané znalecké dokazovanie z odboru zdravotníctva – psychiatrie (znalecký posudok MUDr. I. C. z 10. septembra 2005), zo záverov ktorého vyplýva, že u sťažovateľa *„... bola zistená vrodená porucha povahy a charakteru, pod obrazom diagnózy schizoidnej polymorfnej poruchy osobnosti s prevládajúcimi paranoidnými, kverulačnými a pithiatickými rysmi. Táto porucha bola*

diagnostikovaná v roku 1975 a je prítomná i v súčasnosti. Ide o trvalú charakteristiku osobnosti, ktorá sa navonok prejavuje v konfliktných vzťahoch pre trvalé tendencie k chronickému sťažovaniu a sudičstvu. Nejedná sa o poruchu s charakteristikami duševnej choroby a menovaného ovládacie a rozpoznávacie schopnosti voči svojmu konaniu sú zachované, liečbu nevyžaduje... v 1975 r. utrpel epizódu psychózy (choromyselnosti) s priamym príčinným vzťahom na väzbu. Po prepustení z väzby ošetrojúcim lekárom a ani v súčasnosti známky choromyselnosti zistené neboli. Ochorenie v minulosti spôsobilo stav vymiznutia ovládacích a rozpoznávacích schopností, čo po odoznení príčiny sa vrátilo k pôvodnému stavu, teda aj k navráteniu týchto schopností...“.

Ústavný súd z vyžiadaného spisu okresného súdu ďalej zistil, že v priebehu jeho konania bol sťažovateľ zastúpený splnomocneným advokátom od začatia konania 26. februára 1993 až do posledného pojednávania vo veci 17. januára 2006 (na ktorom bol vyhlásený rozsudok), na ktorom došlo k ukončeniu právneho zastupovania sťažovateľa zo strany jeho advokáta. Odvolanie proti rozsudku okresného súdu zo 17. januára 2006 podal sťažovateľ bez právneho zastúpenia a následne na žiadosť sťažovateľa mu bola pre účely odvolacieho konania ustanovená právna zástupkyňa z radov advokátov.

Po podaní dovolania proti rozsudku krajského súdu zo 16. apríla 2007 sťažovateľ opätovne žiadal o ustanovenie právneho zástupcu z radov advokátov pre účely dovolacieho konania, žiadosti však okresný súd a následne ani krajský súd (ktorý potvrdil uznesenie okresného súdu z 8. januára 2008) nevyhoveli z dôvodu, že nebola splnená podmienka „že nejde o zrejme bezúspešné bránenie práva“ pre ustanovenie advokáta.

Ústavný súd v prvom rade poukazuje na to, že v priebehu konania okresného súdu bolo objektívne ustálené, že sťažovateľ nebol rozhodnutím všeobecného súdu pozbavený ani obmedzený v spôsobilosti na právne úkony, a sťažovateľ neuviedol, že by neskôr a v čase dovolacieho konania pred najvyšším súdom existovalo takéto súdne rozhodnutie.

Z uvedeného vyplýva, že v plnom rozsahu bola daná spôsobilosť sťažovateľa samostatne konať pred súdom (procesná spôsobilosť) tak v priebehu prvostupňového, odvolacieho ako aj dovolacieho konania.

Dokazovanie vykonané v priebehu konania pred okresným súdom vo veci samej rieši otázku existencie, trvania a príčin duševnej poruchy či choroby u sťažovateľa. Pričom z obsahu tohto dokazovania je zrejmé, že podľa jeho záverov sťažovateľ netrpí duševnou chorobou ani poruchou (ustálené boli len poruchy osobnosti) a jeho „*ovládacie a rozpoznávacie schopnosti voči svojmu konaniu sú zachované*“.

V danom prípade je podstatnou okolnosť, že posúdenie primeranosti použitia ustanovení § 29 ods. 1 a 2 OSP v súlade s § 243c OSP pre konanie o dovolaní je priamo podmienené osobitnou podmienkou pre vedenie dovolacieho konania, a to podmienky zastúpenia dovolávateľa advokátom (§ 241 ods. 1 OSP).

Osobitosť dovolacieho konania ako konania o mimoriadnom opravnom prostriedku proti rozhodnutiu všeobecného súdu v riadnom inštančnom konaní a zákonná podmienka nutnosti zastúpenia dovolávateľa advokátom ohraničuje možnosť aplikácie ustanoveniami § 29 ods. 1 a 2 OSP pre dovolacie konanie.

Ústavný súd poznamenáva, že skúmanie procesnej spôsobilosti účastníka alebo jeho duševného stavu vo vzťahu k aplikovateľnosti postupu podľa § 29 ods. 1 a 2 OSP a posudzovanie dôvodnosti ustanovenia opatrovníka dovolávateľovi v konaní o jeho dovolaní nemôže viesť k odstráneniu nedostatku zákonnej podmienky zastúpenia dovolávateľa advokátom.

Okrem uvedeného podľa názoru ústavného súdu v prípade sťažovateľa neboli splnené ani samotné hmotnoprávne predpoklady pre ustanovenie opatrovníka sťažovateľovi najvyšším súdom z dôvodov podľa § 29 ods. 1 (neschopnosť sťažovateľa samostatne konať) eventuálne ods. 2 OSP (duševná porucha sťažovateľa).

Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol, alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne s medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 13/00 mutatis mutandis II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01).

Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutia všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu základného práva alebo slobody, pričom skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom preskúmavania vtedy, ak by vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (I. ÚS 13/00 mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/00) a zároveň by mali za následok porušenie niektorého z princípov spravodlivého procesu, ktoré neboli napravené v inštančnom (opravnom) postupe všeobecných súdov.

Ústavný súd po oboznámení sa s obsahom uznesenia najvyššieho súdu z 12. júna 2008 uvádza, že tento postupoval v súlade s Občianskym súdnym poriadkom a jeho rozhodnutie nie je podľa názoru ústavného súdu arbitrárne.

Ústavný súd vzhľadom na uvedené podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietol sťažnosť sťažovateľa ako zjavne neopodstatnenú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 3. decembra 2008